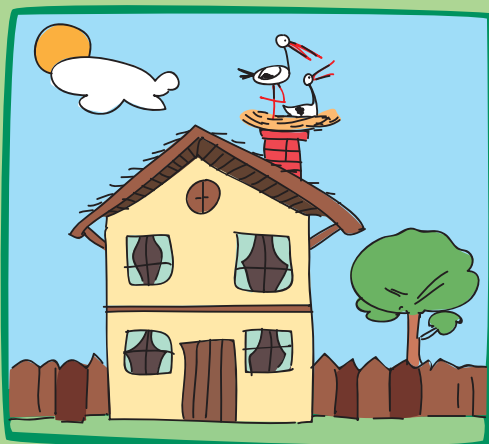

МОЯТА КНИЖКА ЗА НАСТАНЯВАНЕТО НА ДЕТЕТО ИЗВЪН СЕМЕЙСТВОТО

BULGARIAN-SWISS COOPERATION PROGRAMME
БЪЛГАРО-ШВЕЙЦАРСКА ПРОГРАМА ЗА СЪТРУДНИЧЕСТВО

Фондация „Международна социална служба – България“

София, 2015

МОЯТА КНИЖКА ЗА НАСТАНЯВАНЕТО НА ДЕТЕТО ИЗВЪН СЕМЕЙСТВОТО

Информационна книжка за деца, които са настанени при
роднини и близки, в приемно семейство, в център от
семеен тип или в институция за деца.

Фондация „Международна социална служба – България“

София, 2015

BULGARIAN-SWISS COOPERATION PROGRAMME
БЪЛГАРО-ШВЕЙЦАРСКА ПРОГРАМА ЗА СЪТРУДНИЧЕСТВО

Книжката се издава в рамките на проект “Партньорство за ефективни и достъпни услуги по превенция на институционализацията на деца”, CSP CSP 030-021/25.07.2013.

Проектът се реализира с финансовата подкрепа на Конфедерация Швейцария чрез Фонд за партньорство и експертна помощ.

В подготовката на информационната книжка са участвали деца от Комплексите за социални услуги в Смолян и Търговище, управлявани от фондация “Международна социална служба – България”, както и деца от Центъра за настаняване от семеен тип в Попово.

© Миглена Балджиева, автор, 2015
Дизайн и предпечат: ПУНКТ ООД

ISBN 978-954-92979-4-2

Фондация „Международна социална служба – България“
София 1000, бул. „Дондуков“ 5
вход В, етаж 4, апартамент 14
Телефон + 359 2 9888 624, Факс + 359 2 983 39 34
e-mail: miglena_bald@yahoo.com
www.iss-bg.org

 [facebook.com/international social service – Bulgaria](https://facebook.com/international-social-service-Bulgaria)

МОЯТА КНИЖКА ЗА НАСТАНЯВАНЕТО НА ДЕТЕТО ИЗВЪН СЕМЕЙСТВОТО

Казвам се .....

Аз съм на ..... години

Книжката, която държиш в ръцете си, е написана, за да ти помогне да разбереш защо се налага понякога едно дете да бъде разделено от родителите си и да живее при други хора или на друго място и как детето участва в този процес. Тя ще ти помогне да си отговориш на много въпроси, които със сигурност те вълнуват, като:

- Кога едно дете е в риск?
- Защо детето се разделя от родителите?
- Къде може да бъде настанено да живее и за колко време?
- Кои ще се грижи за детето, когато не живее при родителите си?
- Какво означава семейство на близки и роднини?
- Какво означава приемно семейство?
- Какво означава център за деца от семеен тип?
- Какво означава институция за деца?
- Кои взема решение за извеждане на детето от семейството му?
- Как се преценява кое е по-добро за детето – да остане при родителите си или временно да бъде настанено да живее при други хора или на друго място?
- Какво се случва в съда и как се изслушва детето от съдията?

Тази книжка не дава информация за това, как се чувстваш и какво преживяваш, когато трябва да напуснеш дома, в който живееш с родителите си. Тя само разказва какво законът казва, че трябва да се случи с теб, докато не живееш със семейството си.

В края на книжката има речник на думите и изразите, които може да чуеш в отдела за закрила на детето или в съда, но не знаеш какво означават.

Най-важното, което трябва да знаеш е, че ти не си виновен за ситуацията в твоето семейство. Понякога родителите не могат или не искат да се грижат за децата си и поради това се налага детето временно да живее на друго място и други хора да се грижат за него.

Освен големите институции за деца, в България има и малки домове за деца, които законът нарича Центрове за настаняване от семеен тип. В тези центрове могат да живеят не повече от 15 деца, чиито родители не могат или не искат да се грижат за тях.

Знаеш ли колко такива центъра има в България през 2015 година?

В България вече има много приемни семейства, готови да се грижат за деца, които не живеят с родителите си.

Знаеш ли колко деца са живяли при приемни родители през 2014 година?

Много известни хора са отглеждани от своите баба и дядо, в приемно семейство или в институции, когато са били деца.

Можеш ли да се сетиш за някои от тях?

ОТГОВОРИТЕ НА ТЕЗИ ВЪПРОСИ ЩЕ НАМЕРИШ, КОГАТО ПРОЧЕТЕШ ТАЗИ КНИЖКА ЗА НАСТАНЯВАНЕ НА ДЕТЕТО ИЗВЪН НЕГОВОТО СЕМЕЙСТВО.

ГРИЖА ЗА ДЕТЕТО В СЕМЕЙСТВОТО

Всяко дете трябва да живее с родителите си. Родителите ти се грижат за теб, за да може да пораснеш и да поемеш своя път в живота. Понякога обаче, поради най-различни причини, родителите или не могат, или не искат да се грижат за детето и така неговото развитие е застрашено. Когато това се случи, Законът за закрила на детето казва за детето, че то е **дете в риск**.

Какво означава “дете в риск”?

„Дете, което е застрашено. Животът му също е застрашен.“

Олег на 16 години

„Дете, което е на улицата. Дете, което се нуждае от медицинска помощ.“

Димитър на 17 години

„Означава детето да е в беда.“

Медие на 12 години

„Дете, на което може да му се случи нещо лошо.“

Златка на 13 години

„Дете, което е било принудено да проси, краде, проституира, дито е.“

Албена на 16 години

Рали на 14 години

„Майката и бащата да дият детето за най-малкото нещо и го учат да общува с другите деца с бой.“

Според Закона за закрила на детето, **дете в риск е:**

1. всяко дете, на което:
  - родителите са починали,
  - родителите не са известни, т.е. не се знае кои са те,
  - родителите са лишени от родителски права,
  - родителските права на родителите са ограничени,
  - родителите не се грижат за него.
2. всяко дете, което е жертва на насилие или лошо отношение в семейството или извън него.
3. всяко дете, което може да бъде наранено или увредено.
4. всяко дете, което има увреждане или страда от болест, която трудно се лекува.
5. всяко дете, което може да отпадне от училище или вече не ходи на училище.

Какво се случва с детето в риск?

Детето в риск получава закрила от социалните работници, както и други хора: психолози, терапевти, полицаи, лекари и други. Закрилата на детето може да бъде в семейството или извън него. Това означава, че детето може да остане при родителите си и всички да бъдат подкрепяни от социалните работници, за да може детето да се развива нормално. Понякога обаче се налага детето да бъде изведено от семейството си и да бъде настанено да живее за определен период от време при други хора или на друго място.

ЗАКРИЛА НА ДЕТЕТО В СЕМЕЙСТВОТО

• закрила чрез консултиране, информиране, съдействие, подкрепа и помощ

Социалните работници може да се опитат да помогнат на родителите да се справят със ситуацията, която поставя детето в риск. Например, ако родителите ти не ходят на работа и поради това нямат пари, за да те изпратят на училище (да ти купят учебници, дрехи и обувки), социалните работници могат да им помогнат да си намерят работа и да ги подкрепят с определена сума пари, за да можеш да тръгнеш и да ходиш редовно на училище.

• закрила чрез социални услуги

Родителите и детето могат да бъдат насочени да ползват социални услуги. Ако например имаш увреждане, социалните работници от Отдела за закрила на детето могат да насочат родителите ти към дневен център за деца с увреждания, който е вид социална услуга за децата. Това означава, че всеки

ден родителите могат да те водят в дневния център, където да прекарваш времето си и да играеш с други деца като теб. В дневния център работят различни специалисти (рехабилитатори, терапевти, логопеди), които помагат на детето да се чувства по-добре. Родителите и детето могат да бъдат насочени и към други социални услуги – Център за обществена подкрепа, Център за социална рехабилитация и интеграция, Звено „Майка и бебе“ и т.н.

„Примерно нашето семейство сега е в затруднение и социалните услуги ни помагат 6 месеца с каквото имаме нужда.“

Рали на 14 години

Целта на закрилата в семейството е детето да остане при своите родители, а те да бъдат подкрепени, за да могат да се грижат добре за него и то да се развива нормално като всички останали деца.

ИЗВЕЖДАНЕ НА ДЕТЕТО ОТ СЕМЕЙСТВОТО

Защо понякога се налага детето да бъде разделено от родителите си?

Ако въпреки помощта на социалните работници, родителите ти продължават да не се грижат добре за теб или поради различни причини не могат да ти осигурят нормално развитие, ти трябва да бъдеш изведен от семейството си. Това може да се случи например когато родителите ти нямат дом, в който да живеят и да се грижат за теб и цялото семейство живее на улицата. Или когато единият ти родител е в затвора, а другият е болен и трябва да влезе в болница за дълъг период от време, за да се лекува, както и в много други случаи и трудни за семейството ситуации.

Къде може да отиде да живее детето и кой ще се грижи за него?

1. настаняване на детето при роднини или близки

Когато детето бъде изведено от семейството на родителите си, социалните работници от Отдела за закрила на детето трябва да решат къде да отиде да живее и кой ще се грижи за него. Най-напред те трябва да проверят дали детето има роднини - баба, дядо, леля, чичо и т.н. или други близки хора - приятели на родителите или съседни, които могат да поемат грижата за детето. Ако това е така, и тези хора са съгласни, детето може да отиде да живее при тях. Това се нарича **“настаняване в семейство на роднини или близки”**.

„Роднини – това са близките ти хора.“

Димитър на 17 години

2. настаняване на детето в приемно семейство

Ако детето няма роднини или близки или те не могат или не искат да се грижат за него, социалните работници от Отдела за закрила на детето ще потърсят приемно семейство, в което детето да отиде да живее.

„Семейство, което приема деца, които са изпаднали в лоши ситуации, помагат им в различни етапи от техния живот. Помагат им да си построят настоящето, а след това и бъдещето.“

Иван-Александър
на 14 години

Приемно семейство могат да бъдат двама човека (приемна майка и приемен баща) или отделно лице (приемна майка или приемен баща). Приемното семейство се грижи за едно или няколко деца, чиито родители не могат добре да се грижат за тях. Приемните родители могат да бъдат женени или неженени. Те могат да имат деца, но могат и да нямат свои деца.

Приемната майка и приемният баща не стават твои родители, тъй като те само се грижат за теб за определен период от време.

Преди да станат приемно семейство, приемните родители трябва да бъдат „проучени и одобрени“ от социалните работници, за да бъдат сигурни, че приемното семейство ще се грижи добре за всяко дете, което ще бъде настанено при тях. Когато социалните работници намерят подходящи приемни родители за детето, то отива да живее при тях. Това се нарича **“настаняване на детето в приемно семейство”**.

3. настаняване на детето в център от семеен тип

Понякога се случва така, че детето няма роднини и близки хора и социалните работници не могат да намерят подходящо приемно семейство, в което то да живее. Тогава детето може да отиде в център от семеен тип, в който да живее заедно с други деца. Този център представлява малка къща, в която живеят не повече от 15 деца и обстановката много прилича на семейната. За децата в центъра се грижат хора, които им помагат да се справят с ежедневните им ангажменти – да си приготвят храна, да си оправят стаята, да си подготвят уроците за училище и т.н. Законът за закрила на детето нарича това **“настаняване на детето в социална услуга – резидентен тип”**.

„Това е една къща, в която децата си имат стаи, легла, имат кухня и хубав телевизор.“

Стефан
на 10 години

4. настаняване на детето в специализирана институция

Ако детето не може да бъде настанено при близки или роднини, в приемно семейство или в център от семеен тип, социалните работници настаняват детето да живее в **“специализирана институция”** за деца.

„Място, където живеят много, много деца и си пречат.“

Медие на 12 години

Колко дълго детето може да живее разделено от родителите си?

Обикновено извеждането на детето от неговото семейство е за определен период от време, през който социалните работници работят с родителите на детето. Целта е обстановката в семейството да се промени, за да може детето да се върне обратно при своите родители, които отново да се грижат за него. Връщането на детето в семейството се преценява за всяко дете поотделно и зависи много от желанието и готовността на неговите родители да променят себе си и средата, в която ще се грижат за него.

Може ли детето да поддържа връзка и да се вижда с родителите си?

Семейството на роднините и близките, както и приемното семейство трябва да информират родителите ти какво се случва с теб и да ти помагат да поддържаш контакти с тях (по телефон, интернет, писма или по друг начин) и да се срещаш с тях. Същото важи и за хората, които работят в центъра от семеен тип и в специализираната институция и се грижат за децата, които живеят там.

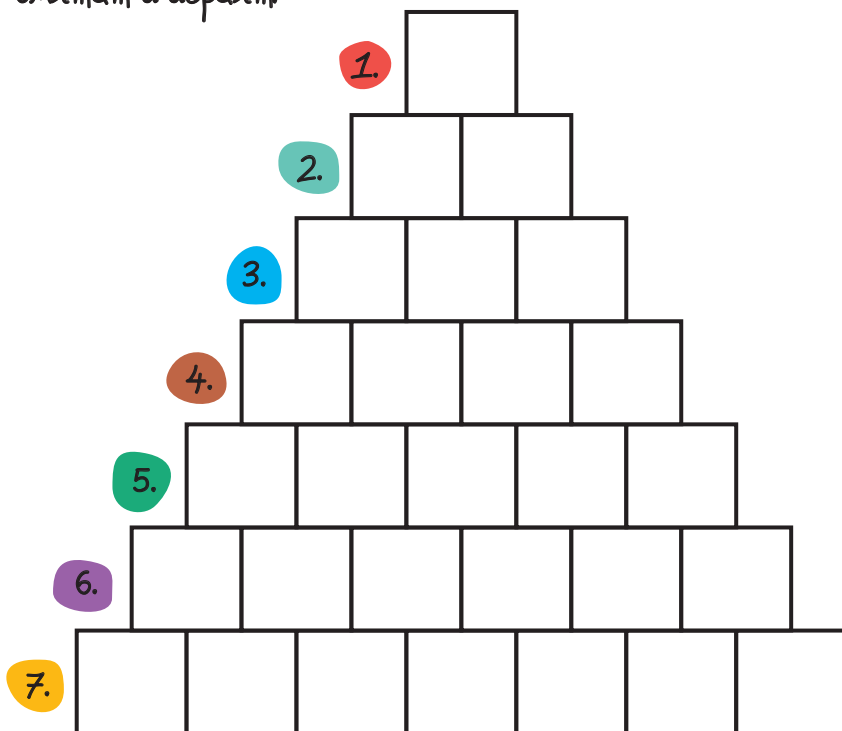

Стефан на 10 години

„Искам социалните работници да ми позволят да гостувам на семейството си през почивните дни, но да продължавам да живея в центъра.“

КРЪСТОСЛОВИЦА-ПИРАМИДА

1. 24-тата буква от азбуката.
2. Част от речта (съюз), която свързва простите изречения в сложно изречение.
3. Хладно оръжие, което носят самураите.
4. Животно, което произхожда от вълка и може да се отглежда в къщи.
5. Любимо детско бонбонче.
6. Човек, който преподава в клас.
7. Място, където децата се учат да четат, пишат, смятат и играят.

ВЗЕМАНЕ НА РЕШЕНИЕ ЗА ИЗВЕЖДАНЕ НА ДЕТЕТО ОТ СЕМЕЙСТВОТО

Кой може да вземе решение за извеждане на детето от семейството?

За да може да бъдеш изведен от семейството на родителите си, социален работник от Отдела за закрила на детето трябва да изготви заповед за временно настаняване на детето при близки или роднини, в приемно семейство, в център от семеен тип или в специализирана институция. В срок от един месец след издаване на заповедта за временното настаняване, той трябва да подаде молба до съда. Социалният работник трябва да поиска от съдията да вземе решение. Когато съдът издаде **съдебно решение за настаняване на детето извън семейството**, детето се извежда от семейството на своите родители и отива да живее там, където е решил съдията.

Ако съществува опасност за твоя живот или здраве, може веднага да бъдеш изведен от твоето семейство, дори преди съдията да е взел решение за това.

СЪД

Какво е съд?

Съдът е сградата, в която работят много съдии. Съдиите пишат съдебни решения за различни хора, включително и за деца. Когато някой е откраднал нещо или е убил човек, съдията преценява дали този човек е виновен и дали той трябва да отиде в затвора. Съдиите обаче не винаги изпращат хората в затвора. Например:

- когато родителите на детето не се разбират и искат да се разделят, съдията взема решение и те се развеждат (но не отиват в затвора),
- когато едно дете е изоставено от родителите си, съдията взема решение за него дали да бъде осиновено (съдията не изпраща никой в затвора),
- когато двама братя се карат дали една къща е на единия или на другия, съдията взема решение на кого е къщата (съдията не ги изпраща в затвора, а само решава спора),
- когато един човек вземе на заем 100 лева от друг човек и не му ги връща, съдията взема решение и го задължава да върне парите (никой не отива в затвора).

Какво се случва в съда?

Когато едно дете е в риск, социалният работник от Отдела за закрила на детето трябва да напише молба до съда, за да може съдията да вземе решение за детето - дали то да бъде изведено от неговото семейство и да отиде да живее при други хора или на друго място.

Съдията трябва да прочете молбата на социалния работник и да насрочи съдебно заседание, което се провежда в една от залите на съда. В това заседание участват всички, които са работили по твоя случай.

На първо място, това е социалният работник от Отдела за закрила на детето, който представя на съдията социален доклад. В доклада си той ще напише всичко, което знае за теб и твоето семейство и ще предложи на съдията това, което счита, че ще бъде най-добре за теб: да живееш временно при баба и дядо или при други близки роднини, в приемно семейство, в център от семеен тип или в специализирана институция, докато социалните работници помагат на твоите родители да преодолеят трудностите, които имат в момента.

„В социалния доклад са написани подробности за децата, както и как минава свободното им време, с какво се занимават и други неща.“

Димитър на 17 години:

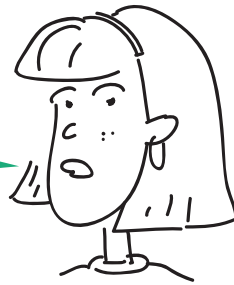
Съдията може да покани в съдебното заседание да участват и експерти, които законът нарича вещи лица и които са запознати със ситуацията в семейството (психолог, лекар или други специалисти).

В заседанието могат да участват и други хора, които се наричат свидетели - твои съседи или учители, които могат да разкажат на съдията това, което знаят за теб и за твоето семейство. Там могат да бъдат и родителите ти.

ИЗСЛУШВАНЕ НА ДЕТЕТО

Детето не участва в съдебното заседание, но ако е навършило 10 години, то има право да бъде изслушано от съдията. По време на изслушването детето изразява своето мнение по всички въпроси, които се отнасят до него и споделя своите желания за това, какво иска да му се случи. Така например, можеш да споделиш на съдията защо искаш да живееш при родителите си, защо се страхуваш да останеш в дома си и искаш да живееш на друго място; защо ти харесва в приемното семейство, защо предпочиташ да останеш в центъра при другите деца и т.н.

„В съда те питат как се чувстваш в центъра и искаш ли да останеш да живееш там? Искаш ли да живееш при семейството си, грижат ли се за теб в центъра, искаш ли да се върнеш при родителите си?“

Албена на 16 години:

За да те улесни и да се чувстваш по-добре, съдията ще ти задава различни въпроси. В началото на разговора съдията може да те попита как си, кой е любимият ти филм, певица, футболен отбор или книга. Може да те помоли да му нарисуваш нещо или да ти разкаже някоя смешна история или виц.

„Хареса ми, че съдията ме попита как се чувствам..... Съдията ми задаваше много въпроси. Накрая се обърках. Искан ми се аз също да мога да му задавам много въпроси.“

Медие на 12 години:

Изслушването на детето от съдията може да бъде в съдебната зала:

Адаптирана съдебна зала в Районен съд Благоевград

в неговия кабинет или в специално обзаведена стая за изслушване на деца, където детето ще се чувства спокойно да разговаря с него:

Стая за изслушване на деца в Районен съд Бяла Слатина

По време на разговора ти със съдията ще присъства и социален работник от Отдела за закрила на детето. Ако е необходимо, съдията ще покани в разговора да участва и психолог. Обикновено родителите не присъстват на изслушването, но това се преценява от съдията.

„Спомням си, че първия път беше страшно и стресиращо, защото бях в центъра на обсъжданията в залата. Родителите ми допълнително ме напънаха с коментарите и погледите си. Втория път съдията помоли родителите ми за кратко да напуснат залата.....Препоръчвам да не се задават неудобни въпроси на детето пред родителите му.“

Златка на 13 години

Ако искаш по време на изслушването да присъства и друг човек (например човек от центъра, в който живееш с другите деца), при който ти би се чувствал по-спокоен, трябва да кажеш за това на социалния работник от Отдела за закрила на детето. Социалният работник може да помоли съдията този човек да бъде с теб по време на изслушването ти в съда.

„Не искам да оставам сама с непознати хора. Искам с мен да са госпожите от центъра (за настаняване от семеен тип).“

Мегие на 12 години

Ако не искаш да разговаряш със съдията, можеш да споделиш това със социалния работник. Не се притеснявай да му кажеш защо не искаш да бъдеш изслушван - това е твой избор и твое решение, защото изслушването на детето е твое право, а не задължение.

Не се притеснявай да споделиш със социалния работник, ако в началото не си искал да разговаряш със съдията, но после си променил решението си. Всичко това е нормално и никой не може да ти се сърди или да не ти разреши да говориш със съдията.

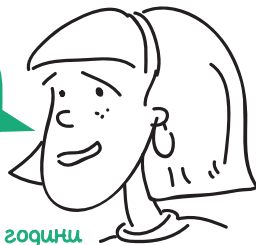
Как съдията решава какво ще бъде най-добре за теб?

След като изслуша всички, които участват в съдебното производство и прецени всички доказателства по делото, съдията решава дали да останеш да живееш при родителите си или временно да отидеш да живееш при роднини или близки хора, в приемно семейство, в център от семеен тип или в специализирана институция за деца. Това означава, че съдията взема решение, което да гарантира твоите най-добри интереси. За да се случи това, той трябва да прецени:

- Какви са твоите желания и чувства, които ти споделяш по време на изслушването;
- Какви са твоите нужди;
- Твоята възраст, зрялост, пол и други важни за теб неща (талант, увреждане и т.н.);

- Всичко, което си преживял;
- Какво ще се случи с теб, ако ситуацията ти се промени (например ако трябва да се преместиш да живееш на друго място или ако трябва да се преместиш да учиш в друго училище);
- Какви са способностите и възможностите на родителите ти да се грижат за теб;
- Всякаква друга информация, която ще му помогне да вземе най-доброто за теб решение.

„Най-добър интерес на детето означава детето да ходи на училище, да бъде при родителите си, да бъде подкрепяно, да слуша родителите си, да не върши глупости.“

Албена на 16 години

След като вземе решение за теб, социалният работник трябва да ти каже какво е то – дали ще останеш при родителите си или ще бъдеш настанен да живееш при близки или роднини, в приемно семейство, в център от семеен тип или в институция за деца. Ако трябва временно да живееш извън семейството си, социалният работник ще ти каже дали и как ще поддържаш връзка и ще се виждаш с родителите си и какво ще се случи с братята и сестрите ти.

Към кого мога да се обърна за повече информация?

Може би имаш много въпроси за закона, който урежда какво ще се случи с теб, ако родителите ти не могат или не искат да се грижат за теб, и на които искаш да получиш отговори. Около теб има много хора, които могат да ти помогнат – родители, роднини, близки хора, учител, социален работник. Можеш също да разговаряш с братята и сестрите ти или с твои приятели от квартала, от училището или от центъра.

Ако искаш да разговаряш с някой, който не те познава, можеш да се обадиш на горещата телефонна линия за деца, като позвъниш на телефон 116 111. Можеш да звъниш по всяко време, както през деня, така и през нощта, от всеки телефон, където и да се намираш. Разговорите са безплатни. На горещия телефон винаги има дежурни консултанти, които ще те изслушат и ще те посъветват какво да направиш.

РЕЧНИК

Адвокат – човек, който познава правото, говори от твое име в съда и защитава твоите права. Всеки човек може да има адвокат, който да защитава неговите права в съда.

„Защитава нашето достойнство в съда. Дали сме му доверие то си. Помага ни.“

Иван-Александър на 14 години

„Човек, който работи в адвокатска кантора.“

Златка на 13 години

„Защитава правата на детето.“

Пламена на 17 години

Близки и роднини – хора, които ти познаваш и си привързан към тях като баба, дядо, леля, чичо, братовчеди, приятели, на които имаш доверие.

Мнение – изразяване на мисли, разбиране, гледна точка или убеждение, което едно дете има по определен въпрос или тема. Например, ако гледаш един филм, можеш да кажеш дали ти харесва или не и това ще бъде твоето мнение. Или ако някой нарисова рисунка и ти споделиш какво мислиш за нея.

„Личното мислене на човек за дадено нещо.“

Станислава на 15 години

Дете – всеки човек, до навършването на 18 години.

Дирекция “Социално подпомагане” – организация във всеки град, в която работят социални работници и други специалисти.

Доказателство – предоставяне на информация на съдията за това, какво се е случило.

„Използват се за защита на човека.“

Пламена на 17 години

„Нещо, което може да докаже нещо.“

Ани на 12 години

Експерт (вещо лице) – човек, който е специалист в определена област и предоставя информация на съдията. Например лекарят като специалист може да бъде поканен от съдията да даде информация по определени въпроси за здравето на детето.

„Човек, който има много информация в главата си. За да е експерт, трябва да е много умен.“

Ясен на 16 години

Закон – написани правила, които всички хора трябва да спазват. Законите казват какви са правата на децата, какви са отговорностите на техните родители и какво се случва когато някой ги наруши. Най-важните закони за децата са Законът за закрила на детето, Семейният кодекс и Законът за защита от домашно насилие.

„Да спазваме нещо задължително.“

Габи на 13 години

„Означава да се позволява или забранява нещо.“

Златка на 13 години

Насилие – когато някой не уважава желанията и чувствата на детето и му причинява или го кара да прави неща, които са опасни за неговия живот или здраве. Насилието може да бъде физическо, психическо и сексуално. Неглижирането на детето е също вид насилие.

Най-добър интерес на детето – когато съдията трябва да вземе решение къде да живее детето и какво ще се случи с него, той трябва да прецени какви са желанията и чувствата на детето, от какво има нужда детето, каква е неговата възраст, пол, зрялост, какво е претърпяло детето и какви са възможностите на родителите му да се грижат за него.

Отдел за закрила на детето – част от дирекция „Социално подпомагане“, в която работят социални работници и други специалисти, които защитават правата на детето и подпомагат неговото семейство.

Показания – информация, която хората дават на съдията за това, което знаят, че се е случило.

Полицейска закрила – специална закрила на дете когато има опасност за неговия живот или здраве.

Правна помощ – детето има право на правна помощ, когато участва в съдебни производства пред съда. Помощта се предоставя от адвокат.

Право на изслушване – всяко дете, което е навършило 10 години, има право да бъде изслушано от съдията в съда, освен ако това изслушване би навредило на неговите интереси.

Престъпление – действие или постъпка, която се наказва от закона. Всички престъпления в България са описани в Наказателния кодекс. Такива деяния са убийството, изнасилването, кражбата и др.

Психолог – човек, който изучава поведението и психиката на децата и хората и им помага да решават проблемите си.

Стефани на 13 години

„Обсъждаме с него проблемите си за да ни олеква по-бързо.“

Разпит – разговор между съдията и хората, които участват в заседанията на съда и разказват, за това, което знаят, че се е случило.

Свидетел – човек, който разказва пред съдията това, което е видял и знае, че се е случило.

„Примерно аз съм с група деца и тези деца се обият с някой и ни извикат след това в полицията. Аз ще трябва да кажа какво се е случило, защото съм била там и съм свидетел!“

Таби на 13 години

Социален работник – човек, който е обучен и знае как да закриля детето и неговото семейство.

„Социалният работник от Отдела за закрила на детето пише документи и разпитва децата, а този в дома (центъра от семеен тип) учи децата какво е семейство, как да се държат и после говори с майките на децата.“

Стефан на 10 години

Социален доклад – изготвя се от социалния работник в Отдела за закрила на детето и дава информация за ситуацията на детето и неговото семейство. Докладът се представя на съдията, който взема решение за детето.

Социални услуги – дейности, които помагат детето и неговото семейство да живеят по-добре.

„Социалните услуги са измислени, за да можем да се развиваме правилно.“

Стефан на 10 години

Съд – сграда, в която работят съдии, които вземат важни решения, след като изслушват всички хора, които участват в съдебното производство. Съдиите пишат съдебни решения или присъди.

„Бил съм в съда за дело. Бях притеснен, защото тогава знаех, че ако си в съда, значи си сгафил с нещо. Съдийката беше страшна. Разпитваше ме за това, дали съм виждал семейството ми.“

Исмаил на 15 години

Съдебно решение – документ, с който съдията решава какво е най-добре да се случи с детето, като например къде да живее, как да поддържа връзка с родителите си и други важни неща за неговия живот.

Съдебно производство – включва всичко, което се случва в съда и приключва със съдебно решение. Нарича се още съдебно дело.

„Човек, който взема много важно решение в твоя живот и то трябва да бъде изпълнено.“

Иван-Александър на 14 години

„Човек, който има право да отсъжда.“

Олег на 16 години

Съдия – човек, който познава правото, ръководи заседанията в съда и взема решения в края на съдебното производство.

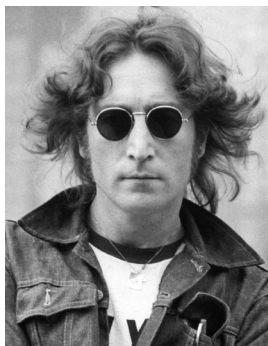
Център за настаняване на деца от семеен тип – къща, в която се настаняват да живеят не повече от 15 деца, за които не могат или не искат да се грижат родителите им.

ОТГОВОРИ НА ВЪПРОСИТЕ ОТ СТРАНИЦА 4.

По данни на Агенцията за социално подпомагане, в началото на 2015 година в България има 136 центъра за настаняване на деца от семеен тип, от които 37 са за деца с увреждания.

През 2014 година 2275 деца са били настанени да живеят в приемни семейства.

Известни личности, които са били настанени извън семейството си като деца:

Джон Ленън, основател и китарист на британската рок група Бийтълс (the Beatles). Когато е на 4 години, Джон е настанен да живее в семейството на чичо си Джордж и леля си Мими. Лелята на Джон е тази, която го учи да свири на банджо (струнен музикален инструмент) и му помага да развие музикалните си способности. През 1957 Джон създава групата Куоримен, която през 1960 година приема името Бийтълс. Те са единствената музикална банда, която има 20 песни, достигнали до номер 1 в световните музикални класации. Едни от най-известните им песни са *Let it be*, *Yesterday* и *All we need is love*.

Шер, американска певица и актриса от арменски произход. Когато Шер е още съвсем малка, баща ѝ напуска семейството и оставя майка ѝ да се грижи сама за детето. Когато била на 2 годинки, Шер била настанена за кратко да живее в приемно семейство, тъй като майка ѝ не можела да се грижи за нея, поради тежко заболяване. След като се връща обратно в семейството си, баба ѝ и дядо ѝ са тези, които имат важна роля в нейното отглеждане, докато майка ѝ се възстановява. Те ѝ помагат да развие своите таланти и по-късно тя показва пътя на Мадона, Лейди Гага и Бритни Спийрс към музикалната сцена.

Калин Каменов, заместник-министър на младежта и спорта. Бил и председател на Държавната агенция за закрила на детето. Детството му е безгрижно до момента, в който баща му напуска семейството, а майка му се разболява и е принудена да вземе най-тежкото решение. От 13 до 19-годишен Калин живее в Дом за деца лишени от родителски грижи. За този период от живота си той казва: *“За мен няма значение мястото, в което човек е израснал. Важно е на какво е възпитаван. Аз не влагам чак толкова голямо значение на въпроса къде, а как съм израснал - на какво съм научен и възпитан.”*

Както разбираш, много деца в България и в чужбина са израснали в отсъствие на родителите си поради различни причини. Въпреки това, те са намерили своя път в живота и са станали известни личности. Затова запомни, че всяко дете, дори да е разделено от семейството си, може да постигне успех в живота, ако получи необходимата грижа и подкрепа. Успех и на теб.

МОИТЕ БЕЛЕЖКИ

A series of horizontal dotted lines for writing notes.

Фондация „Международна социална служба – България“

София 1000, бул. „Дондуков“ 5

вход В, етаж 4, апартамент 14

Телефон + 359 2 9888 624, Факс + 359 2 983 39 34

e-mail: miglena_bald@yahoo.com

www.iss-bg.org

 [facebook.com/international social service – Bulgaria](https://facebook.com/international-social-service-Bulgaria)